

**TOBY ORD, *THE PRECIPICE. EXISTENTIAL RISK
AND THE FUTURE OF HUMANITY***

Bloomsbury Publishing, 2020, 480 s.

MARKÉTA POLEDNÍKOVÁ

Katedra filozofie FF MU, Brno, Česká republika, 415780@mail.muni.cz

RECENZE

Kniha, která ohlašuje novou éru

Na začátku března 2020 vyšla v Bloomsbury dlouho očekávaná kniha Tobyho Orda *The Precipice* s podtitulem *Existential Risk and the Future of Humanity*. Kniha, o které se mluvilo už dlouho předem, a to především v rámci jedné nemalé globální komunity efektivních altruistů. Domnívám se, že měla původně vyjít dříve, ale její načasování nakonec nemohlo být lepší. Objevila se „na pultech“ Amazonu v době, kdy se v Evropě rozšířila nákaza novým koronavirem a s ním spojená nemoc COVID-19 natolik, že ji i Evropané museli přestat podceňovat. I když koronavirus pro lidstvo nepředstavuje existenční riziko v tom smyslu, v jakém jej definuje například Bostrom (2013, 15), tedy i když nehrozí, že by vyhubil lidstvo nebo fatálně omezil jeho potenciál, jeho dopady na společnost a na světovou ekonomiku budou beze všech pochyb signifikantní a zřejmě i nevratné – média už nyní zaplavují titulky, podle nichž svět už nikdy nebude jako dřív. Přitom se zdá, že nás tato krize zastihla nepřipravené, a to i přesto, že první epicentrum nákazy nebylo v Evropě, ale v Asii. Naše nepřipravenost jen potvrzuje důležitost tohoto knižního počínu, jehož úkolem je nastolit nové téma, téma rizik globálních katastrof, a přimět člověka přehodnotit svou úlohu ve světě.

Kniha Tobyho Orda nás má přesvědčit, že se zvětšuje propast mezi naší moudrostí a naší mocí, kterou nám dávají technologie a vědecký pokrok. Ilustrativní příklad můžeme najít ve starší, ale svým způsobem již kultovní knize Nicka Bostroma (2017); ten upozorňuje na nepoměr mezi vývojem umělé inteligence na jedné straně a výzkumem její bezpečnosti na straně druhé. Zatímco prvním je věnováno závratně mnoho zdrojů, druhé je neadekvátně přehlíženo. A právě vznik silné umělé inteligence, který je futurology předvídan v nejbližších desetiletích s 50% a v nejbližším století dokonce s 90% jistotou (Bostrom 2017, 23), může být jednou z potenciálních hrozeb pro budoucnost lidstva – vedle takových, jako jsou jaderná válka, pandemie a další. Toby Ord nás ve své knize nabádá, abychom překonali tuto propast mezi moudrostí a mocí, abychom předvíдали budoucí hrozby a učinili preventivní opatření do té míry, do jaké toho budeme schopni, protože právě 21. století bude zřejmě rozhodující. Podle střízlivých odhadů autora totiž pravděpodobnost, že budeme už v tomto století čelit existenčnímu riziku, odpovídá 1 ku 6.

Toby Ord je jeden ze zakládajících členů hnutí efektivních altruistů, jeho zájmem byl zpočátku boj proti extrémní chudobě, později se začal soustředit na téma existenčních rizik. I když této problematice bylo věnováno již několik publikací, Ordova kniha má nesporné přínosy; na 480 stranách nabízí kromě mnohých technických detailů také vyprecizované

argumenty ve prospěch prioritizace existenčních rizik, rozumná vysvětlení některých jevů (například proč jsou existenční rizika opomíjena), a kromě toho ještě i jakýsi narativ na pozadí celé argumentace.

Právě tento narativ je obsažen v první ze tří kapitol, jejíž název bychom mohli přeložit jako „Co je v sázce“ („The stakes“). Vyprávění příběhu lidských dějin, výhled do možné budoucnosti a charakteristika přítomnosti vhodně pomáhají čtenáři sžít se s problematikou, která může působit příliš abstraktně či nereálně a se kterou především nemáme žádnou zkušenost. Nikdy jsme totiž nemuseli čelit katastrofě, která by ukončila dějiny lidstva; stále jsme tady.

Ve druhé části „Jaká jsou rizika“ („The risks“) popisuje Ord jednotlivé existenční hrozby a rozděluje je do kategorií – přírodní, antropogenní a budoucí. Toto rozdělení je poněkud matoucí zejména proto, že u některých rizik není jasné, zda vůbec, nebo do jaké míry mohou být antropogenní (např. pandemie), u jiných zase není zřejmé, nakolik jsou aktuální nebo zda patří teprve budoucnosti. Především se ale jedná o nezdařilou kombinaci dvou různých způsobů kategorizace (aktuální/budoucí, antropogenní/přírodní).

Ve třetí části „Cesta kupředu“ („The path forward“) se autor snaží co nejpřesněji určit pravděpodobnost, s jakou jednotlivá rizika nastanou v určitém časovém horizontu, načež tato rizika kombinuje a určuje celkovou pravděpodobnost, s jakou nastane alespoň jedno z nich. Mimoto zkoumá, co spojuje tyto katastrofy, jaké mohou být společné příčiny jejich vzniku a co mají společného jejich řešení. To mu umožňuje navrhnout další postup. Uvádí například, že spouštěčem mnohých katastrof může být další světová válka, a proto snaha jí předejít může být velmi efektivní intervencí. Protože však longtermismus je ve svých počátcích, velmi důležitou intervencí je především výzkum.

Pro filosofy a etiky je v knize tím nejzajímavějším argumentace ve prospěch prioritizace budoucích problémů na úkor těch současných, tedy v podstatě ospravedlnění tématu. Efektivní altruismus se totiž musí neustále vyrovnávat s tím, jak co nejefektivněji naložit se zdroji, které jsou omezené. Ožehavou otázkou je, jakou část z těchto omezených zdrojů dedikovat na řešení problémů, které ještě nenastaly, když se svět potýká s tolika problémy, které už nastaly a které rozhodně nejsou zanedbatelné. Na světě umírá každý den přibližně 15 tisíc dětí do 5 let, 430 tisíc lidí ročně zemře v důsledku nákazy malárií, přibližně 700 milionů lidí žije pod hranicí extrémní chudoby... Proč tedy upřednostňovat ještě neexistující budoucí generace před těmi, kteří nepochybně trpí už dnes?

V souladu s principy prioritizace navrženými afektivními altruisty musí Ord dokázat, že problematika „long-term future“ je 1) závažná, 2) řešitelná a 3) zanedbaná (MacAskill 2016, 224). Navíc musí zdůvodnit, že je skutečně důležitější či naléhavější než současné problémy. Hlavní argument efektivních altruistů ve prospěch tzv. longtermismu je postaven na prostém výpočtu očekávané hodnoty intervencí v této oblasti. Odhadovaný počet všech budoucích žijících lidí (řádově biliony a více) je vynásoben značně nízkou pravděpodobností úspěchu těchto intervencí (odhady jsou často menší než 1 %). I přes nízkou pravděpodobnost výsledek vždy ohromí vysokým číslem „zachráněných životů“, které řádově převyšuje počet lidí žijících v současné době.

Některé čtenáře ale nepřesvědčí pro mnohé efektivní altruisty zcela přesvědčivá matematika. A také ne každý je ochoten přisoudit budoucímu, dosud neexistujícímu životu stejnou hodnotu, jakou má již existující život; ne každý je ochoten se smířit s tím, že úvahy o budoucích generacích a o našem vlivu na budoucnost vedou k *Odpudivému závěru* a k *Problému neidentity* (Parfit 1987), na který efektivní altruisté zatím nenašli uspokojivou odpověď. Ord se těmito paradoxům vůbec nevěnuje, ovšem nespolehá jen na matematiku a zdůrazňuje také výdobytky kultury a civilizace obecně, kterých by lidstvo mohlo dosáhnout

během své slibné a dlouhé existence, pokud se vyhne existenčním rizikům. Vsází tedy na jiné hodnoty, ne zcela typické pro utilitaristické myšlení, a přitom udává důvody, které se nedotýkají otázky početnosti budoucí populace, a dokonce ani identity budoucích generací. Pro ty, kdo v této otázce zakoušejí normativní nejistotu, pak aplikuje uvažování podobné meta-normativní teorii navržené W. MacAskilllem (2014), která počítá s oběma typy nejistoty – s nejistotou na úrovni morálních faktů i s empirickou nejistotou:

Tato nejistota má dvě části. První je každodenní nejistota: nejistota ohledně toho, co se stane v budoucnu. Může být mylná má evidence o ohromném potenciálu lidstva? Druhá nejistota se týká morálních faktů: je to nejistota ohledně našich morálních závazků. Mohu se mýlit v síle naší morální povinnosti vůči budoucím generacím? [...] Pokud učiníme závažné investice do záchran lidstva, i když k tomu nebudeme skutečně zavázáni, pochybíme, protože promrháme zdroje, které bychom mohli použít na jiné šlechetné účely. Ale pokud zanedbáme starost o naši budoucnost, i když budeme skutečně zavázáni ji chránit, uděláme něco ještě mnohem horšího – selžeme jednou pro vždy v tom, co by mohlo dost dobře být naším nejdůležitějším úkolem. (Ord 2020, 56)¹

Pokud přiznáváme longtermismu nenulovou hodnověrnost, můžeme po vzoru MacAskillovy teorie navrhnout následující srovnání, které nám pomůže najít řešení s nejvyšší očekávanou hodnotou (maximise expected choice-worthiness):

	nemáme povinnost vůči budoucím generacím	máme povinnost vůči budoucím generacím
nealokovat část zdrojů na řešení existenčních rizik	přípustné	velmi špatné, fatální
alokovat část zdrojů na řešení existenčních rizik	trochu špatné	přípustné

Podle tohoto jednoduchého srovnání, které pouze graficky vyjadřuje to, co Ord tvrdí v citátu uvedeném výše, bychom měli prioritizovat budoucí problémy a alokovat na jejich řešení určitou část zdrojů. Vidíme, že první varianta (první řádek) přináší v součtu horší výsledek než varianta druhá.

Pokud jsou však existenční rizika skutečně pro současnou dobu problémem číslo jedna, proč jim zatím bylo věnováno tak málo pozornosti v akademickém prostředí i mimo něj? Proč je obecně tomuto problému věnováno jen málo zdrojů? Také na tyto otázky přináší Toby Ord promyšlené odpovědi. Jedno z vysvětlení čerpá především z ekonomie: globální bezpečnost je veřejným statkem a jak známo, veřejné statky podléhají tzv. *tragédii obecní pastviny*, a proto zajistit bezpečnost na globální úrovni vyžaduje silné instituce, fungující taktéž na globální úrovni. Ty však v současnosti chybí. Na první vysvětlení plynule navazuje druhé, tentokrát z oblasti politologie: budoucí hrozby jsou zcela mimo zájem politiků, protože často přesahují jejich působnost i volební cyklus. Ord rovněž nabízí několik vysvětlení z oblasti psychologie; v souladu s principem *heuristiky dostupnosti* hodnotíme pravděpodobnost určitého jevu podle

¹ „This uncertainty comes in two parts. The first is the everyday kind of uncertainty: uncertainty about what will happen in the future. Might the evidence for humanity’s vast potential be misleading? The second is moral uncertainty: uncertainty about the nature of our ethical commitments. Might I be mistaken about the strenghts of our obligations to future generations? [...] If we make serious investments to protect humanity when we had no real duty to do so, we would err, wasting resources we could have spent on other noble causes. But if we neglect our future when we have a real duty to protect it, we would do something far worse – failing forever in what could well be our most important duty“.

příkladů, které si můžeme vybavit. Protože však nemáme žádnou zkušenost s existenčními katastrofami, máme tendenci je podceňovat. Společně s tím musíme zohlednit také vliv dalšího kognitivního zkreslení, totiž *necitlivosti vůči rozsahu*, která nám často znemožňuje adekvátně hodnotit určité jevy, pokud je jejich rozsah příliš velký, což pro hodnocení velikosti budoucí populace zřejmě platí.

Kromě toho, že Ord čtenáře precizně provede prioritizací „long-term future“, snaží se prioritizovat i „uvnitř“ tématu – podle stejných principů hodnotí důsledně i jednotlivá existenční rizika. Jeho výklad tedy můžeme považovat za koherentní. Co mu však lze vytknout, je přílišný antropocentrismus. Zdá se, že celý vesmír pro něj postrádá jakoukoliv hodnotu bez existence inteligentních bytostí.

Nakolik hodnověrná je kniha, která se snaží nastínit řešení budoucích problémů, které nemají žádný precedens? Řekla bych, že to ukáže teprve čas, ale vlastně už není potřeba čekat na potvrzující zprávy. Připomenu jen, co napsal Ord o rizicích pandemií, aniž by v době, kdy knihu psal, mohl tušit o vzniku pandemie nového koronaviru. Ord upozorňuje, že v dnešním globalizovaném světě, kde žije mnohem více lidí než v minulosti a kde se vzdálenosti zkracují, je více příležitostí pro vznik a šíření nových nemocí, ale také pro zhoršení jejich negativních dopadů. Jako první příklad rizikového chování uvádí způsob, jakým chováme zvířata – v nehygienických podmínkách a přitom v blízkosti člověka. Pravděpodobně právě to je příčinou vzniku nového koronaviru, na což reaguje také Peter Singer (Singer–Cavalieri 2020) z pozice odpůrce speciesismu. I když Ord zároveň uznává, že dnešní lidstvo má také větší možnosti se proti pandemii bránit a zmírnit její dopady, narůstají jiná rizika; nejružnější patogeny jsou vytvářeny a upravovány v laboratořích za účelem výzkumu, přičemž tyto vzorky mohou být zneužity nebo „jen“ zcela náhodně a bez špatných úmyslů rozšířeny v důsledku nehody. Mnohdy jsou tyto vzorky, vytvořené nebo upravené v laboratoři, mnohem nebezpečnější než patogeny, které vznikají v přírodě. Tyto úsudky však nejsou jen spekulacemi, Ord vyjmenovává příklady nejružnějších chyb a nehod, o nichž existují záznamy. Podobné scénáře (úmyslné použití viru či nechtěný únik v laboratoři) byly ve hře jako možné odpovědi na otázku, co je příčinou vzniku nového koronaviru.

Ordovy popisy možné pandemie můžeme hodnotit jako realistické. Nezbyvá než doufat, že tato publikace nezůstane pouze filosofickým cvičením (Singer 2019), ale také výzvou pro naši morálku. Nacházíme se totiž na strmém srázu a potřebujeme novou filosofii – vypůjčím si trefné pojmenování z Bostromovy knihy (2017, 314) –, potřebujeme *filosofii s deadlinem*.

Literatura:

Bostrom, N. (2013): Existential Risk Prevention as Global Priority, *Global Policy* 4(1), 15–31, dostupné na: < <https://doi.org/10.1111/1758-5899.12002> >.

Bostrom, N. (2017): *Superintelligence*, Oxford University Press.

MacAskill, W. (2014): *Normative Uncertainty*, [Disertační práce]. University of Oxford.

MacAskill, W. (2016): *Doing good better*, Guardian Books.

Ord, T. (2020): *The Precipice*, Bloomsbury Publishing.

Parfit, D. (1987): *Reasons and persons*. Clarendon Press.

Singer, P. – Cavalieri, P. (2020): The Two Dark Sides of COVID 19, *Project Syndicate* [online], 2020-03-02, [cit. 2020-03-28], dostupné na: < https://www.project-syndicate.org/commentary/wet-markets-breeding-ground-for-new-coronavirus-by-peter-singer-and-paola-cavalieri-2020-03?a_la=english&a_d=5e5cf57a6f68b34c6c8c8b58&a_m=&a_a=click&a_s=&a_p=%2Fcolumnist%2Fpeter-singer&a_li=wet-markets-breeding-ground-for-new-

coronavirus-by-peter-singer-and-paola-cavalieri-2020-03&a_pa=columnist-commentaries&a_ps=&a_ms=&a_r >.

Singer, P. (2019): Foreword, in Greaves, H. – Pummer, T. (eds.) *Effective altruism. Philosophical Issues*, Oxford University Press, v-vi.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.
